

УКРАИНАНИ БАХМУТ ШАХРИНИ МУДОФААСИДА ДУШМАНГА ҚАРШИ ҚЎЛЛАГАН ТАКТИКАСИНИ АЙРИМ ЖИХАТЛАРИ (ретроспектив таҳлил)

ШАРИПОВ И.Г.

Подполковник, ЎР ҚК Академияси

1 - босқич тингловчиси

АННОТАЦИЯ

Ушбу мақолада Бахмут (Артёмовск) шахрининг ҳарбий салоҳияти ва жанг олиб бориш ҳудудининг ўзига хос хусусиятлардан келиб чиқиб, Украина Қуролли Кучларининг Бахмут шахрини мудофаасини олиб бориши ва жанговар имкониятларидан самарали фойдаланишни айрим жиҳатлари ўрганиб чиқилди.

Калит сўзлар: шахарда манёврли мудофаа, ҳаводан зарба бериш, ҳолсизлантириш, пистирма, тактик ҳаракатлар, қаршиҳужум.

АННОТАЦИЯ

В статье рассматриваются некоторые аспекты эффективного применения Вооруженных Сил Украины маневренной тактики в городе Бахмут (Артёмовск) с учетом военного потенциала противника и особенностей местности для ведения боя.

Ключевые слова: маневренная тактика города, воздушные удары по противнику, истощение, засада, тактические действия, контратака.

ABSTRACT

In this abstract are estimated some aspects of effective usage the of the maneuver tactics in the city Bakhmut (Artyomovsk) by Ukraine Armed Forces with taking in to a consideration the enemy's potential and minority of the terrain in battle.

Key words: maneuver tactics in the city, air hits to the enemy, weakness, ambush, tactic actions, contrattack.

Россия Федерацияси (матн давомида РФ деб юритилади) ни Украина Республикаси ҳудудида демилитаризация¹ ва денацификация² қилиш учун олиб борилаётган жанговар ҳаракатларнинг дастлабки босқичида Украина Қуролли Кучлари (матн давомида УҚК деб юритилади) катта талафотга учраган бўлсада, ўз жанговар имкониятлари ва мамлакат ҳудудларнинг ўзига хос хусусиятларидан келиб чиқиб, душманга қарши мудофаада қўллаган тактикаси ўз самарасини

¹ Демилитаризация – бирор шартномага биноан муайян ҳудуддаги ҳарбий истехком ва иншоотларни йўқотиш, ушбу ҳудудда ҳарбий база ва қуролли куч сақланиши тақиқланиши англатади.

² Денацификация - маълум бир ҳудудни нацистлар (миллатчилар)дан тозалаш, ёки уларни ҳаракатларига қаршилик кўрсатиш мақсадида ўтказиладиган (йўналтирилган) мажмуавий чора тадбирлар йиғиндиси..

берди. Украина ҳарбий салоҳият жиҳатдан РФга нисбатан кучсизроқ давлат ҳисобланади. РФ ҚК қўшинлари эса замонавий жанговар ҳаракатларни олиб бориш тажрибасига эга. Шунингдек, РФ армияси мазкур урушга янги авлод, жумладан юқори аниқликдаги қуроллар, авиация, артиллерия ва зирҳли техникаларни кэнг қўллаб, ҳужумларни шиддат билан юқори суратда олиб бормоқда. Айниқса ҳаводан берилаётган ҳужумлар натижасида Украинанинг кўп сонли иқтисодий ва ҳарбий объектлари яқсон қилиниб, қўшинлар таъминот тизимига жиддий зарар етказилган. Давлат стратегик инфратузилмалари, шу жумладан йирик шаҳарлар ва аҳоли яшаш жойлари қуршовга олиниб, душман қўшинлари назоратига ўтган.

Ўз позицияларини бой берган ҳудудларда эса қурол-яроқ, анжом-аслаҳалар, жанговар техникалар ва бошқа жиҳозларни душманга қолдириб кетиш ҳолатлари ҳам кўп учраб турибди. Мамлакатда юзага келган инқироз Қуролли Кучларнинг душманга қарши самарали курашишга ўз салбий таъсирини кўрсатмоқда. Шунга қарамасдан, Украина армияси айрим ҳудудларда душман устидан устунликка эришиб, уни ортга чекинишга мажбур қилмоқда. Бу ҳолатни қуйидагича изоҳлаш мумкин. Душман ҳарбий салоҳияти ва жанговар ҳаракатлар олиб борилаётган ҳудудларнинг ўзига хос хусусиятларидан келиб чиқиб, жангда айниқса шаҳар шароитида қўлланилаётган тактика ўз самарасини берди. Хусусан, Украинанинг бутун фронт бўйлаб ўз мудофаа чизигини РФнинг кенг қўламдаги ҳужумидан ушлаб туриш имконияти йўқлиги сабабли Бахмут шаҳрида **“шаҳарда манёврли мудофаа”** тактикасини қўллади. Мазкур тактика катта талафотни олдини олиш ва душманга кутилмаганда зарба бериш имконини берди [1].

Бахмут учун жанглар - Донбасс учун жангнинг бир қисми сифатида Бахмут шаҳри ва унинг атрофидаги жанглар. Шаҳар ва унинг чеккалари ҳар икки томон учун ҳам катта стратегик, маънавий ва руҳий аҳамиятга эга.

Бахмут шаҳри аҳолиси кўп (72 310 одам) ва ҳудудида жиҳатдан катта (41,6 км²) ҳамда яшаш тарзи зич (1738 одам./км²) шаҳар шароитларида жанговар ҳаракатлар кичик тўқнашувларга айланиб, давомийлиги узаймоқда [1].

Бунда, УҚК душман ҳужумларига узоқ вақт қаршилиқ кўрсатиб, уни жанговар чарчатиш ва ҳолсизлантириш, жанг олиб бориш интенсивлигини пасайтириш ва душман қўшинларининг жанговар ва руҳий ҳолатига салбий таъсир ўтказган ҳолда уларни чекинишга мажбур қилишга эришди.

Украина қўшинлари Бахмут шаҳри мудофаасида душманнинг кэнг қўламдаги ҳужумини қайтаришда, яъни бутун фронт бўйлаб ҳимояланиш тактикасидан воз кечиб, тактик муҳим бўлган йўналишда **“шаҳарда манёврли мудофаа”**ни қўллаши;

- замонавий дрон³лар (квадракоптер) ва артиллерия ёрдамида душман колонналарига кутмайдиган ва тез ҳимоя қила олмайдиган жойларига ҳаводан зарба бериши;
- душман қўшинларига тўсатдан зарба бериб бориш натижасида уларни ҳолсизлантириш ва ортга чекинтиришга мажбур қилиши;
- душман колонналарининг ичкарига кириб келишига йўл қўймай, ҳаракатни мураккаблаштириш ва таъминотнинг узилишини таъминлаши;
- жанговар ҳаракатларда тактик бўғиндаги офицер ва сержантларнинг жанговар салоҳиятларидан кэнг фойдаланиши;
- интенсив жанговар ҳаракатларни олиб бориш имконияти ва бошқалар.

Эҳтимол, бу жанг Краматорск ва Славянскдаги УҚК гуруҳини ўраб олиш режасининг бир қисми эди. Бироқ, Украинанинг Харьков вилоятидаги қарши ҳужумидан сўнг, Бахмутга қилинган ҳужум асл маъносини йўқотди. Северодонецк ва Лисичанск учун ғалаба қозонган жанг РФ ҚК Балаклея, Изюм, Купянскдаги кузги мағлубиятдан кўра кўпроқ зарар етказган. Ёзги жангларда РФ томонидан ресурсларнинг мантиқсиз сарфланиши кейинги УҚК ҳужумининг муваффақияти калитига айланди [2].

2023 йил бошига келиб шаҳар 60 фоиздан кўпроқ вайрон қилинган (ҳозирги кунда давом этмоқда).

Россиянинг Украинага бостириб кириши пайтида РФ ҚКнинг асосий мақсадларидан бири Донбассни босиб олиш Луганск Ҳалқ Республикаси (матн давомида ЛХР деб юритилади) ва Донецк Ҳалқ Республикаси (матн давомида ДХР деб юритилади) ҳудудларини "озод қилиш" эди.

Шундай қилиб, 2022 йил баҳорида РФ ҚК Луганск вилоятининг бир қатор йирик шаҳарларини эгаллаб олишди ва шу билан ЛХР ва ДХР нинг барча эълон қилинган ҳудудларини эгаллаб олишди, шундан сўнг Рус қўмондонлигининг эътибори Бахмут томонга ўтди. Фронтнинг ушбу секторида Россиянинг мавжуд кучи УҚК нинг сонидан беш баравар устун бўлган.

Рус қўшинлари Бахмут ва унинг атрофини оммавий равишда ўққа тутишни бошладилар, бу эса УҚКни эгаллаб турган позицияларини тарк етишга ва Махбут ичкарисида мудофаага ўтишга мажбур қилди, бу эса ўз навбатида РФ ҚК олдинга силжиш ва Бахмут-Лисичанск автомагистралини эгаллаб олишга имкон берди ва Лисичанск-Северодонецк ҳудудида Украина қўшинлари учун қуршов хавфини туғдирди.

Кейинчалик автомагистралдаги Россия назорат пункти вайрон бўлди ва 30 майга келиб Константиновка-Бахмут автомагистралли учун жанглар бошланди, бу аслида Бахмутнинг шарқий чеккасига етиб боришга ва шаҳар учун курашни

³ Дрон – бортида учувчиси мавжуд бўлмаган, ҳаво бўшлиғида бошқариладиган учар аппарат.

бошлашга имкон берди. Жорий йилнинг июн ва июл ойлари давомида Бахмут яқинида жанглар бўлиб ўтди, шу жумладан шаҳарга олиб борадиган магистралларни бошқариш учун.

Бахмут шаҳри учун кураш августдан, РФ ҚК Бахмутнинг жануби ва жануби-шарқидаги аҳоли пунктларига катта зарбалар берганида, шунингдек, шаҳар яқинидаги диверсия-разведка гуруҳини жалб қилганида бошланди, натижада эртаси куни РФ ҚК чекланган муваффақиятга эришди ва кичик Украина кучлари позицияларига чуқур кириб боради, шаҳарнинг зарбалари ва ўқларини қайта-қайта оширади, шунингдек шаҳарнинг жануби-шарқий чеккаларига етиб бориш учун биринчи уринишларни бошлайди. РФсининг 5-7 та жанговар *бтгр* лари шаҳар худудида фаолият юритиб, шаҳарга 4-6 километр масофада яқинлашдилар ва эртаси куни улар фронтни 5 километр масофага кўтаришди шаҳардан, оғир артиллерия зарбаларини кучайтирди.

РФ ҚК шаҳарнинг жанубида барқарор муҳофаа ўрнатишга муваффақ бўлганида, шаҳар аслида ярим қуршаб олинган эди ва 8 август куни Россиянинг Яковлевка ва Бахмуцкая яқинидаги разведка ҳаракатлари УҚК позицияларида (шаҳарнинг 15 километр шимоли-шарқида), шунингдек, ҳужумкор Заицево яқинидаги ҳаракатлар ва тепада (Бахмутдан 10 километр жануби-шарқда), ярим доира мустаҳкамлаш ва олд томонни қисқартиришга интилишди.

Бахмутни қўлга киритиш учун кампания бошланганидан тўққиз кун ўтгач, Россия Қуролли Кучлари УҚК позицияларига 10 километр масофага (асосан ҳужумнинг биринчи кунлари) ўтишга муваффақ бўлишди, шунингдек, икки километрга яқинлашиб, шаҳарни қисман эгаллаб олишди ҳозирда масофа 13 км етди. Эртаси куни Россия Федерацияси Қуролли кучларининг ҳужумлари Кодем (Бахмутдан 11 километр жануби-шарқда) ва Новолуганское (Бахмутдан 18 километр жануби-Шарқда) томонидан содир бўлди, Гладосовони муваффақиятли қўлга олиш эса Бахмутдан 13 километр узоқликда, шимол ва жанубдан ҳужумларни кучайтириб, Бахмутни қўлга киритишга ҳаракат қилди.

РФ ҚК ҳужум операциясини муваффақиятли ривожлантира олмадилар ва Яковлевка, Кодема, Вершка ва Веселая водийси (шаҳардан 5 километр жануби-шарқда) худудида йўқотишлар билан чекинишга мажбур бўлдилар. кейинги ҳужумлардан воз кечиш. Бироқ, йўқотишлар натижаларига кўра, кўшинларнинг кўпайиб бораётган қисми мажбуран сафарбар қилинган ЛХР ва ДХР фуқароларидан ташкил топган ва мавжуд бўлинмалар жуда паст маънавиятга эга эди, шунинг учун тахминан август ойининг ўрталаридан бошлаб ҳужум учун асосий куч кучларга айланди. ўша пайтда мавжуд позицияларни мустаҳкамлашда, чекинаётган бирликларни алмаштириш, фронтнинг қулашига ёки жиддий азобланишига йўл қўймаслик, қарши ҳужумга рухсат бермаслик, бир вақтнинг ўзида Клиновое, Новолуганск ва Углегорская Иесни қўлга киритиш.

РФ ҚК Соледардан Т1302 автомагистрала буйлаб ҳаракатлана бошладилар ва Владимировка остида ҳарбий операциялар ўтказдилар, паралель равишда Покровскийдан (Бахмутдан 10 км) умумий ҳужумни бошладилар, Семигорени қайта қўлга киритдилар Клин ва Кодемадан жанубга Бахмутга, шу жумладан Т0513 автомагистрал учун жанглари бошладилар.

РФ ҚК ҳужум чегараси тугади ва ҳужум тезлиги ниҳоятда пасайди, аслида янги кампания бошланганидан бери янги муҳим ҳудудларни эгаллаб олаолмади ва шу билан РФ ҚК тактик ютуқларни оператив ёки стратегик ютуқларга айлантира олмаслигини кўрсатди. Август ойининг охиридан бошлаб жанглари аксарияти узок муддатли позицияларга эга ва энг катта фаоллик фақат артиллерия ҳужумлари ва ўқ отишда намоён бўлади.

2022-йил сентябр ойи охирида позициялар Зайцево, Отрадовка ва Новомихайловка йўналишлари атрофида давом этди ва Жованканинг қўлга олиниши олдида максимал операциялар муваффақият билан давом этди.

РФ ҚК цемент заводи устидан назоратни тикладилар ва шу пайтдан бошлаб Россия Эроннинг камикадзе дронлари ёрдамида шаҳарни ўққа тута бошлади (октябрь ойининг ўрталарида РФ 450 дона юборилган).

РФ қўшинлари Бахмутдаги мебель фабрикасига ҳужум қилишган ва уни эгаллашган. Бахмутнинг жануби-шарқида жойлашган Майорск қишлоғидаги темир йўл станциясини эгаллаб олишди ва бир кундан кейин бутун қишлоқ Россия назорати остига ўтди.

Германия Федерал разведка хизмати маълумотларига кўра **"Украина армиясининг стратегик муҳим Бахмут шаҳри учун жангларида катта йўқотишларидан хавотирда"** эканлигини, ташқи разведка хизмати Бундестагдаги хавфсизлик сиёсатчиларига махфий йиғилишда маълум қилганки, ҳозирда Украина армияси руслар билан жангларида ҳар куни **"уч хонали сон"** даги аскарларини йўқотмоқда [3].

Россиянинг Соледар, Бахмут ва Авдиевка атрофида давом этаётган ҳужум операциялари пайтида рус қўшинлари Клесчиевкани қўлга киритгани маълум бўлди. Вашингтон Украина Бахмут шаҳрини ҳимоя қилиш учун катта маблағ сарфлаган аммо руслар охир-оқибат украиналикларни ушбу шаҳардан қувиб чиқариш эҳтимоли катта [4].

РФ ҚК Бахмут ҳудудида аста-секин олдинга силжишмоқда. Украина бош штабининг ҳисоботида рус қўшинлари Васюковкага ҳужум қилиш учун Соли ғарбий қисмига (Бахмутнинг шимоли-шарқида) кириб бориши ва рус қўшинлари Бахмутнинг жануби-ғарбий қисмида Клешчевка-Курдюмовка ҳудудида Предтечинога ҳужум қилишлари мумкин еди. Россия Мудофаа вазирлиги қўшимча равишда рус қўшинлари Двуречье (Бахмутдан 8 км шимоли-шарқда) аҳоли пунктини ўз назоратига олган деб даъво қилди ва Вагнер гуруҳининг

жангчилари Краснополевкани (Бахмутдан 12 км шимоли-шарқда) қўлга олган деб даъво қилишди. Россия қўшинлари аста-секин Клешчеевка Жанубий қисмида ривожланиб келмоқда.

Вагнер ҲХТ нинг Бахмутни қўлга олиш истаги ҲХТ асосчиси Евгений Пригожиннинг Донецк вилоятидаги туз ва гипс конларини назорат қилиш учун "обсессияси" билан боғлиқ. Бахмут яқинидаги Вагнернинг ёлланма аскарларининг йўқотишларини минг кишига баҳолади.

Россиянинг Бахмут яқинидаги ҳужумлари Украина кучларини, шунингдек, чалғитувчи қўшинларни чарчатгани ва Киевнинг бошқа жойларда ҳужум операцияларини ўтказиш қобилиятига путур етказганлиги ҳақидаги баҳосини келтирди. Бошқа манбаларга кўра, Бахмут мудофааси УҚКга Россия захираларини бошқа йўналишлардан йўналтиришга имкон берди, бу эса УҚК ҳарбий хизматчиларини Германиядаги Графенвор базасида ҳужум операцияларини ўтказиш учун юбориш имконини берди.

2023 йил январ ойининг охирига келиб, рус қўшинлари Бахмут учун жангларда катта йўқотишларга дуч келишган, чунки уларнинг жангчилари кўпинча зирхли машиналарсиз пиёда жанг қилишган. Украинанинг йўқотишлари камроқ, аммо оғриқли бўлиши мумкин. Бахмут учун Россия томонида жанг қилаётган аскарларнинг аксарияти ҳибсхоналардан ёлланган ёки РФси босқинни бошлаган ҳарбий хизматчиларга қараганда камроқ тайёр. Бошқа томондан, Украина миллий гвардия ва асосий мудофаа чизигидаги бошқа яхши ўқитилган бўлинмалардан фойдаланган ҳолда Бахмутга ўзининг энг яхши бўлинмаларини юборди. Украина жангларда ўзининг энг яхши қисмларини Россия кучларининг камроқ тайёрланган "сарфланадиган" бўлинмалари билан алмаштиришга мажбур бўлган бу эса келажакда Украина ҳужумига тўсиқ бўлиши мумкин.

Украина яқинда ўз қўшинларини Бахмутдан олиб чиқиб кетиши ва жанубда баҳорги ҳужум учун маблағ тўплаш учун Россияга рамзий ғалаба бериши мумкинлиги ҳақида хабар берди.

Украина қўшинлари яқин атрофдаги Қизил тоғни тарк этганларида Бахмутдан чекинишини айтди. Бахмут қулаши билан Украина мудофаасининг иккинчи чизиги қулашини ва УҚК Славянск - Краматорск фронтига чекиниши кераклигини айтди бу ўтган йилнинг ёзидаги ҳудудий босиб олиш билан таққосланадиган Россия учун катта ташвиқот ғалабаси бўлади. Бахмут учун жангларда йўқотишлари 20-30 минг кишини ташкил етгани, ярадорларнинг ўлдирилганлар нисбати 3:1 гача бўлганлиги ҳақида маълумот эълон қилди.

Ҳарбий (жанговар) ҳаракатларни олиб бориш усуллари ва мазмунининг ривожланиш истикболини прогноз қилиш – ҳарбий илмнинг нисбатан муҳим ва мураккаб вазифаларидан бири ҳисобланади. У жанг (жанговар ҳаракат)лар хусусияти йўналиши ва мантиғидаги ўзгаришларни англашни ўзида ифода этади,

якунда эса командир томонидан қабул қилинган қарорга келажакдаги жанговар вазиятларда юзага келадиган ноаниқликлар таъсирини камайтириш имконини беради.

Ушбу ноаниқликлар ва ўзгаришларни ўз вақтида аниқлаш, керакли хулосаларни қилиш ва қўшинларнинг жанговар тайёргарлигини такомиллаштириш учун керакли чора-тадбирларни қабул қилиш, қурол-аслаҳаларни такомиллаштириш бўйича истиқболдаги режаларга ўзгартиришлар киритиш, қўшинларни замонавий жанг шароитларига, оператив санъат ва тактиканинг янги талабларига мос келадиган қуроллар билан таъминлаш бугунги кун талабидир.

XXI аср бошларидаги урушлар ва қуролли можаролар тажрибаси келажакдаги қуролли низолардаги қуролли курашларнинг аниқ чизиғини белгилаб берди. Тактик бўғиндаги ҳарбий тузилмалар жанговар ҳаракатлари усулларининг юқори суратларда ўзгариши ва уларни турли вазият шароитларида ўзига хос қўлланилиши келажакда содир бўлиши мумкин бўлган вазиятларда тезкорлик билан ҳаракатланиш мақсадида қўшилма (қисм, бўлинма)лар командирлари ва штаблари амалий фаолиятига тадбиқ қилишни тақозо қилмоқда.

РФ ва Украина қўшинлари ўртасидаги қуролли можароларда олиб борилаётган жанговар ҳаракатлар таҳлили шуни кўрсатмоқдаки, биринчи навбатда узоқ масофадан юқори аниқликда урувчи қуроллар, УУА билан томонлар қўмондонлик ва барча турдаги бошқарув пунктлари, ҳарбий қисмлари доимий жойлашув жойлари, жамланиш ҳудудларига олиб чиқилган ҳарбий техникалар ва шахсий таркиб, барча турдаги ҳарбий объектлар, ҳарбий ишлаб чиқариш ва таъмирлаш заводлари, аэропортлар, ракета-артиллерия ва ўқ-дорилар сақлаш омборлари ҳамда бошқа муҳим объектларига талафот етказилаётганлиги кузатилмоқда.

Шунга қарамадан, УҚК қаттиқ қаршилик кўрсатишга қодирлигини намоён қилди. Бунинг натижасида март ойининг иккинчи яримида РФ қўшинларининг ҳаракатлари пасайди ва [айрим](#) йўналишларда ҳужум деярли тўхтатилди.

Апрель ойининг бошидан ҳозирги вақтгача «кучсизлантириш уруши» («война на истощение») давом этмоқда. Бунда УҚК ресурсларини кучсизлантириш, жанговар ҳаракатлар олиб бориш имкониятларидан маҳрум қилиш ва Украинанинг иқтисодиётини пасайтиришга асосий эътибор қаратилмоқда.

Қуролли низонинг янги босқичида жанговар ҳаракатларнинг кўриниши бошқа хусусиятга эга бўлди. РФ мавжуд талафотларни инобатга олган ҳолда, кўп сонли кучлари билан қарама-қарши томонга чуқур ёриб киришлар ва бошқа

манёврлардан воз кечиб, талафот етказишда артиллерия қуролларидан кенг фойдаланишга ўтди.

Артиллерия ўт очишлари алмашинуви билан танланган тактик ҳаракатларни қўлланган ҳолда томонлар қўшинлари сезиларсиз даражада силжишга эришмоқда, катта ҳудудларни қўлга киритиш имкониятлари мавжуд эмас.

Бирок, УҚК барча фронтларда кучли қаршилиқлар кўрсатишни давом эттирмоқда, четдан келтирилган артиллерия қуролларини қўллаш интенсивлигини оширмоқда. Қарши ҳужум операцияларини амалга оширишга интилоқда.

Украина қўшинларининг самарали қарши ҳужум сабабларини қуйидагича белгилаш мумкин:

замонавий қуроллар, ҳарбий техникалар ва бошқа ҳарбий-техник воситаларнинг четдан етказиб берилаётганлиги;

ғарб мамлакатлари томонидан тақдим этилаётган аниқ разведка маълумотларига таянган ҳолда жанг (жанговар ҳаракат)ларни режалаштирилаётганлиги ва олиб борилаётганлиги;

УҚК режалаштирилаётган қарши ҳужум ҳақида олдиндан ОАВга маълумотларни жойлаштирган ҳолда РФ қўшинлари қўмондонларининг чалғитиш бўйича тадбирларни пухта ташкиллаштирилганлиги;

УҚК таркибида жанговар ҳаракатларда катта тажрибага эга бўлган НАТОдан махсус мутахассислар, чет мамлакат хусусий ҳарбий компаниялар (ХХК) ва бошқа ёлланма жангчиларнинг сони кўплиги ҳамда махсус операция кучлари бўлинмаларини жалб қилинганлиги;

мобил отрядларнинг тузилиши ва улар томонидан **ноанъанавий тактиканинг** кенг миқёсда қўлланилаётганлиги;

мудофаа жангида муваффақиятга эришишда асосан тактик гуруҳлар ҳаракатларига эътибор қаратилиб, ҳужумга ўтувчи РФ қўшинларига қанотлардан, фронт ортидан қарши партизанлик уруш тактикасини (**пистирма-қайтиш, босқин-қайтиш ва мина портлатиш**) қўлланилаётганлиги;

қисқа вақт ичида олдиндан тайёрланган мудофаа марраларини эгаллаб ҳужум қилаётган РФ қўшинларига қанотлардан зарба бериш мақсадида **ҳаракатланувчи захиралар** тузилганлиги ва уларнинг фаол ҳаракатлари натижаси;

мудофаа жангида жанговар тартибнинг асосий манёврчан элементи бўлган кичик гуруҳлар ўз позицияларни қисқа жанг давомида эгаллаб, кейинчалик ўз позицияларини **тез-тез ўзгартирган ҳолда** жанг олиб бораётганлигида деб белгилаш мумкин;

РФ қўшинлари босиб олган ҳудудларда террористик кураш усулларини қўллаган ҳолда Украина диверсион гуруҳларининг ҳаракатлари фаоллашгани кузатилмоқда (*май ойдан бошлаб ҳозирга қадар Запорожец, Херсон ва Донецкда*), ушбу диверсион гуруҳларининг нишонлари асосан ўта муҳим инфратузулмалар (ўқ-дори омборлари, темир йўллар, электр станциялар, ёқилғи мойлаш воситалари сақланадиган омборлар ва бошқалар) РФ қўшинлари билан ҳамкорлик қилаётган маъмурий ҳокимият мансабдор шахслари ва РФ ҳарбийлари;

РФ қўшинлари мудофаасининг жанговар тартиби ораликларидан яширин тарзда ўтиб, жанговар техникалар ва шахсий таркибни йўқ қилиш ҳамда артиллерия ўт очишларини йўналтириш мақсадида Ғарб мамлакатларидан олинган разведка маълумотларни таянган ҳолда мобил отрядлар тузилиб, улар томонидан вазифаларни бажариш учун **ноанъанавий тактик** ҳаракатлар қўлланилиши.

Бундан ташқари УҚК **ҳужум ҳаракатлари** қуйидаги тартибда, яъни мобил ишғол гуруҳлари билан мудофаани ёриб кирган ҳолда, унинг ортидан асосий зирҳли танк бўлинмаларини тортиб кириб, қўлга киритилган зоналарни кенгайтириб, олдинга диверсион-разведка гуруҳларини юбориш кетма-кетлигида олиб борилганлиги кузатилган. Қаршиликка дуч келганда гуруҳлар чекинган ва жангга яна ёриб кирувчи гуруҳ киритилган.

ҲУЛОСА

Украина мазкур урушга ўз Қуролли Кучларининг жанговар имкониятлари, душман армияси қудрати, мамлакатнинг географик жойлашуви, ҳудудларнинг ўзига хос хусусиятлари, аҳолиси, инфратузилмалари, объектлари (бино ва иншоотлари) ни ҳудудий мудофаага тайёрлаганини ҳисобга олган ҳолда шунингдек жанг олиб бориш тактикасини тўғри танлаши ва уни жангда самарали қўллаши натижасида душманнинг ўз олдига қўйган мақсадига қисқа муддатларда эришишига йўл қўймади.

Бахмут атрофида бўлиб ўтган шиддатли тўқнашувларда душман қўшинлари қаттиқ қаршиликка учраб, шахсий таркиб ва техникалар катта талафот кўрди. Бу эса душманнинг ушбу урушга танлаган тактика ва стратегиясини ўзгартиришга, яъни асосий куч ва воситаларини Украинанинг жануби-шарқидаги ҳудудларни тўлиқ назоратга олиш учун йўналтиришга сабаб бўлди. Шунингдек, шуни таъкидлаш жоизки, жанговар ҳаракатларнинг биринчи босқичида асосан НАТО мамлакатлари Украина армиясини тактик қуроллар билан таъминлаган бўлса, кейинги босқичда оғир жанговар техникаларни етказиб беришни режалаштирган. Бу орқали Украина жанг олиб бориш тактикасини ўзгартириб, Бахмут учун кечаётган шиддатли жангда душман устидан устунликка эришишни ва уларни ортга чекинтиришни мақсад қилган.

Шуни таъкидлаш жоизки, замонавий локал жанговар ҳаракатлар ва гибрид урушлар моҳияти ва тактикасига кўра, Галаба – бу армия таркибидаги кучлар сони ҳамда бутланганлиги даражаси билан эмас, балки муайян вақтда, аниқ бир жойда душман устидан барча устунликка эришиш орқали қозонилади деб хулоса қилса бўлади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Население городов и сёл Украины. pop-stat.mashke.org. Мурожаат санаси: 28 феврал 2023 й.
2. Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлар Академияси ахборот бюллетени. ЎР ҚҚ Академияси нашри. 2022. – 2 сон С.148.
3. Оборона Бахмута Украины. [wikipedia_ru_all_maxi_2022-04/A/Взрывы_военных_складов_в_Бахмуте_\(Артемовске\)](https://wikipedia_ru_all_maxi_2022-04/A/Взрывы_военных_складов_в_Бахмуте_(Артемовске)) Мурожаат санаси: 20 март 2023 й.
4. Самаров Р.С, Ибрагимов М.М, Юсупов Р.С, Қодиров М.О. Замонавий уруш ва қуролли тўқнашувлар тенденцияси: ҳарбий санъатнинг ривожланиш контекстида (методологик ёндашув) монография. Тошкент “Renessans” 2021. – С. 375.